

Posudek na disertační práci

JANA MAIR: KAŽDODENNÍ ŽIVOT BĚHEM SOCIÁLNÍ TRANSFORMACE: SOCIABILITA A SOCIÁLNÍ VZTAHY OBYVATEL VNITŘNÍHO MĚSTA V BRNĚ A OSTRAVĚ

Disertační práce vychází z teorie každodennosti a mapuje život obyvatel vnitřních měst v Brně a Ostravě v současném období. Jde bezesporu o aktuální téma, které dosud není dostatečně rozpracováno. V tom spočívá aktuálnost práce.

První část práce analyzuje obě města z hlediska historického a urbanistického vývoje a aktuální demografické situace. Urbanistický vývoj mohl snad operovat spíše s vědeckými pracemi (například významná encyklopedie K. Kuči o městech a městečkách v Česku) nebo s příspěvky geografů Ostravské a Masarykovy univerzity, případně bývalého Geografického ústavu ČSAV než s materiály magistrátů. Nicméně to není vzhledem k cíli práce podstatné. Diskusi si možná zasloužila otázka současného demografického vývoje. Je celkem zřejmé, že vzhledem k podstatně zvýšené mobilitě obyvatel je třeba přehodnotit koncept trvalého bydliště – což ostatně provedl ČSÚ při posledním sčítání zavedením konceptu obvyklého bydliště. Je ovšem otázka, nakolik jsou data z tohoto sčítání reálná. Lze předpokládat, že velká část obyvatel, zdržujících se ve velkoměstech, aniž by v nich měla trvalé bydliště, směřuje právě do vnitřních měst.

Teoretická část poměrně zevrubně mapuje teoretické přístupy k urbánní antropologii, každodennosti a sociabilitě. Odkazuje na značné množství především zahraniční literatury. Tato část vyznívá logicky a představuje dobré vodítko pro empirii. Metodologie pak vychází z projektu conDENSE a navazuje tudíž na mezinárodní výzkum britsko-německo-česko-polského týmu, což představuje významnou podpůrnou skutečnost.

Čtenáře jistě zaujme hodnocení každodenního života v socialistickém období, které není příliš obvyklé a bývá v jiných pracích dosti odbýváno a bagatelizováno. Samozřejmě je otázka, nakolik je toto hodnocení s dvacetiletým odstupem objektivní vzhledem k určité nostalgii, o níž bude ještě řeč.

Empirická část práce představuje nezpochybnitelný vklad disertantky, která provedla řadu rozhovorů a pohybovala se opakovaně v obou městech, což jí umožnilo vnímat jejich atmosféru. Zřejmě nebyla na škodu ani zkušenost z Lodže a Gdaňsku v tomto směru, i když v práci se o ní nehovoří. Získané výsledky autorka zobecňuje provedením typologie podle vztahů obyvatel vnitřních měst k jejich prostředí. Z rozhovorů dále vyvozuje závěry směrem k funkci rodiny, příbuzenství, sousedství a rovněž směrem k problémům bytového trhu. Poněkud překvapující je, že se v rozhovorech poměrně málo objevují vztahy respondentů k sociálním kontaktům na pracovišti, které by teoreticky měly hrát ve městech významnou roli. Ale na to zřejmě nebyl výzkum zaměřen.

Otázka studentů ve vnitřním městě se při výzkumu neprojevila nijak jednoznačně. Přesto se lze domnívat, že právě tato sociální skupina hraje ve vnitřních městech významnou úlohu. Zatímco vnitřní města jsou ze statistického hlediska stárnoucí a sociálně (až na výjimky) slábnoucí, právě studenti (většinou s obvyklým, nikoliv trvalým pobytem) pravděpodobně tyto charakteristiky ve skutečnosti podstatně mění a zajišťují život vnitřních měst. Řada z nich v nich zůstává jako mladí urbánní specialisté i po skončení studia. To je však námět na další studii.

Určitá nespokojenost s mezilidskými vztahy v transformačním období a nostalgie po vztazích za předchozího režimu není příliš velkým překvapením. Nostalgie po starých časech je celkem přirozenou reakcí, kterou známe už z dřívějších dob. Například feudální venkov byl

po nástupu kapitalismu výrazně idealizován. Nebo se lze zmínit o vyprávění mužů starší generace o jejich zážitcích ze základní vojenské služby. Člověk má tendenci vytlačit negativní aspekty vzpomínek na minulé doby a vzpomíná spíše na pozitivní zážitky z doby, kdy byl mlád, zdrav a budoucnost ležela před ním.

Domnívám se však také, že vliv takzvané sametové revoluce na lidskou každodennost se významně přeceňuje. Změny mezilidských vztahů jsou podle mého názoru mnohem více podmíněny rozvojem urbanizace a používaných technologií. Například mobilní telefony a elektronická pošta, stejně jako moderní dopravní prostředky změnily zřejmě každodenní chování lidí mnohem více než politické změny na přelomu roku 1989 a 1990. Pravda a láska nemohla zvítězit nad lží a nenávisí prostě proto, že tyto kategorie se vztahují k lidským vlastnostem a k existenci moci. Revoluce tyto vlastnosti neměňívají, ani neruší existenci vztahů mezi mocnými a bezmocnými. To mohlo být rovněž předmětem diskuse.

Práce odkazuje odhadem na 170 titulů domácích i zahraniční literatury. Toto zakotvení považuji za dostatečné a svědčící o usilovné práci disertantky.

Formální úroveň práce je výborná. Disertace téměř neobsahuje pravopisné chyby, překlepy ani slohové nedostatečnosti. Přílohy obsahují fakta o studovaných městech a o použitém dotazníku. Možná, že mohla být doplněna i fotografiemi, aby bylo možno učinit si představu o tom, jak vnitřní města Brna a Ostravy vypadají.

Podle mého názoru Jana Mair prokázala schopnost samostatné vědecké práce, přinesla nepochybné vlastní výsledky a tyto zpracovala do přehledné, logicky uspořádané a čtivé disertace. Proto navrhuji, aby byla přípuštěna k obhajobě a na základě jejího úspěšného průběhu jí byl udělen titul Ph.D.

V Brně, 15. prosince 2013

Doc. RNDr. Antonín Vaishar, CSc.